

STUDIETEKNIK MED BAMSE

- en lärarhandledning för årskurs F-6

Av Jenny Esbjörnsdotter-Karlsson och Linda Sikström.

Inledning

Människans hjärna är en fantastisk skapelse som är formbar. Man skulle kunna likna hjärnan vid en verktygslåda. I hjärnan finns det olika verktyg som du kan använda dig av för att göra alla möjliga saker. För att vår hjärna ska få de bästa förutsättningarna för att minnas och lära behöver vi ta hand om våra verktyg och hjälpa hjärnan på traven.

Genom att lära elever studieteknik kan de tillgodogöra sig strategier för att överföra kunskap från korttidsminnet till långtidsminnet och på så sätt skapa hållbar inläring. I detta lektionsupplägg kommer du att få tips på hur du, tillsammans med dina elever, kan arbeta med studieteknik.

Målet med uppgifterna är att eleverna ska bli medvetna om hur de med hjälp av studieteknik kan lära sig knep för att förbättra sin egen inläring.

Lektionsupplägget innehåller övningar för årskurs F-6 som du på olika sätt kan anpassa efter den årskurs du undervisar i. Vill du läsa mer om hur elever kan stärka sina hjärnor rekommenderar vi Hjärnstark junior: smartare, gladare, starkare av *Anders Hansen och Mats Wänblad* (Bonnier Fakta, 2010).

Hur arbetar du med studieteknik i din undervisning? Kontakta oss gärna och berätta!

Malmö oktober 2021

Jenny Esbjörnsdotter-Karlsson
Förstelärare, Rosengårdsskolan
i Malmö

Linda Sikström
Skolutvecklare, PS Classroom

Du når oss via:
bamse@egmont.se

Om författarna

Linda Sikström är lärare och skolutvecklare på PS Classroom och Jenny Esbjörnsdotter-Karlsson är förstelärare på Rosengårdsskolan i Malmö. Linda och Jenny har tagit fram olika lärarhandledningar och lektionsupplägg runt framförallt seriefiguren Bamse. De har även föreläst och deltagit i flera seminarier på temat serier i skolundervisningen.

© RuneA

Arbetsmoment 1: Brum och tabellerna

Att använda lässtrategier är en typ av studieteknik. I denna uppgift ska eleverna förutspå och koppla egna erfarenheter till texten.

I serien *Brum och tabellerna* möter vi trillingarna Brum, Nalle-Maja och Teddy som ska göra sin matematikläxa. Bamse upptäcker att trillingarna fokuserar på matematikläxan på olika sätt.

Innan du läser serien högt ska du tillsammans med eleverna förutspå och ställa hypoteser om textens innehåll. Man kan ta hjälp av både rubriker, bilder och bildtexter genom att titta närmare på dem innan läsningen. Detta kan ni göra både innan, under och efter läsningen. Börja med att titta på seriens rubrik, *Brum och tabellerna*. Diskutera rubriken med eleverna och ställ frågor som:

- Vad tror ni att serien handlar om?
- Vem är Brum?
- Vad kan en tabell vara?
- Har du någon erfarenhet av en tabell?

Läs sedan serien *Brum och tabellerna* högt för eleverna. Eleverna kan följa med i sina tidningar.

Nu ska du använda dig av interaktionsmodellen EPA som är en modell där eleverna börjar med att tänka på uppgiften enskilt (E), sedan fortsätter i par (P) och diskuterar sina tankar utifrån uppgiften och slutligen lyfts parens (A = alla) tankar i storgrupp. Låt eleverna fundera tyst för sig själva vad som hände i serien. Efter det ska eleverna i par göra en gemensam muntlig sammanfattning. Tillsammans i storgrupp kan några par få dela med sig av sin sammanfattning.

Arbetsmoment 2: Rörelsepaus

Forskning visar att vår hjärna inte är byggd för att sitta still. När vi sitter still längre stunder tror hjärnan att det är dags för vila. Det innebär att vår vakenhet sjunker, vi blir trötta och koncentrationen minskar. För att detta inte ska hända behöver vi utföra rörelsepauser var 20-25:e minut för att ge hjärnan ny energi så den inte somnar.

Bamses rörelsealfabet, **bilaga 1**, kan användas på flera olika sätt. Det kan sättas upp i klassrummet, skrivas ut så att eleverna kan ta det med sig hem eller användas som rast-aktivitet.

Rörelsekombinationerna kan styras av elevnamn, olika ord och begrepp eller korta meningar.

Exempel: Rörelse-kombinationen Bamse

- B Hoppa jämfota 10 gånger.
- A Knäpp med fingrarna 5 gånger.
- M Hoppa på vänster fot 7 gånger.
- S Skaka på rumpan i 20 sekunder.
- E Snurra runt 2 varv.

Arbetsmoment 3: Minneskrokar

För att förstärka minnet, kring t ex en text som man har läst, kan man tänka i bilder. Dessa bilder är högst personliga. Bilder kan vara lättare att minnas än ord och siffror och kan fungera som minneskrokar till det som man ska minnas.

I denna uppgift ska eleverna träna sig i att skapa egna minneskrokar som de associerar med den serie om väder som finns i **bilaga 2**.

Läs serien högt för eleverna. Under tiden som du läser serien högt kan du visa den på tavlan med hjälp av en projektor. Diskutera texten tillsammans med eleverna. Finns det ord och begrepp som eleverna inte förstår? Vad handlar texten om? Är det någon mening som är speciellt krånglig? Diskutera tillsammans med eleverna vad som är bärande ord och begrepp i texten och skriv upp stödord på tavlan.

Efter högläsningen ska eleverna läsa serien parvis. Vi rekommenderar att eleverna turas om att läsa varannan mening för att de ska hålla fokus under läsningen.

Nu är det dags för eleverna att visualisera stödorden i serierutorna, **bilaga 3**. Låt sedan eleverna återberätta faktan med hjälp av sina bilder, sina minneskrokar.

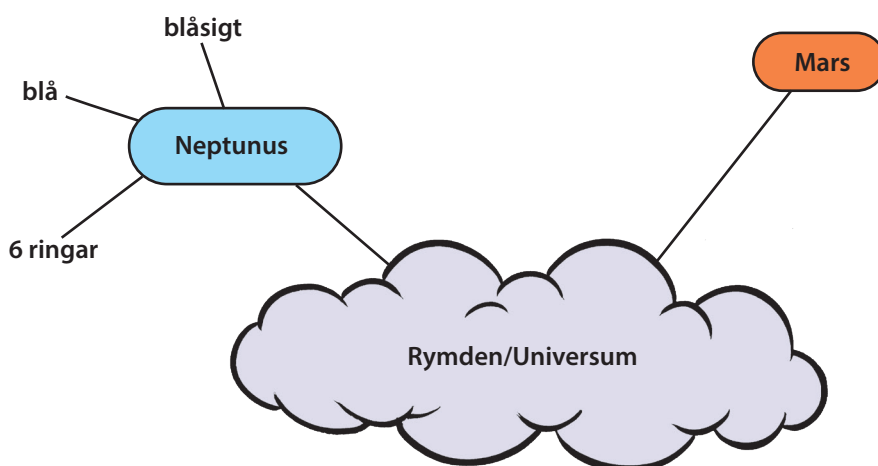
Välj sedan en annan text. Upprepa uppgiften men låt eleverna denna gång i par själva skriva stödord och sedan arbeta vidare med de tomma serierutorna. Eleverna kan sedan i sina par berätta för varandra i gruppen om vilka stödord och bilder de har valt att arbeta med.

Arbetsmoment 4: Tankekartor

Ett annat sätt att använda minneskrokar är att arbeta med tankekartor. En tankekarta sorterar information och hjälper till att skapa samband. Den visar visuellt hur teman och begrepp hör samman samt bryter ner mängden information. Tankekartor kan se olika ut. I denna uppgift är tankekartan tänkt som stöd för en faktatext. Uppgiften inleds med att du och eleverna tillsammans modellerar hur en tankekarta kan byggas upp och skapas. För att hjälpa minnet extra mycket går det att använda olika färger och skapa enkla bilder i en tankekarta. Färger spelar roll för minnet då de påverkar våra känslor.

Använd faktatexten om Rymden, **bilaga 4**. Bearbeta texten på det sätt som beskrivs under rubriken Minneskrokar. När texten är läst och bearbetad tillsammans med eleverna ska ni tillsammans göra en tankekarta på tavlan. Börja med att skriva huvudämnet Rymden eller Universum mitt på tavlan och ringa in det. Fråga eleverna om de kan komma ihåg vilka himlakroppar som fanns med i texten. Gå sedan tillbaka till texten och läs om de olika himlakropparna igen. Vilka fakta fick eleverna reda på om de olika himlakropparna? Arbeta med en himlakropp i taget, se bilden nedan, och bygg ut tankekartan efterhand. När tankekartan är färdig kan eleverna träna sig på att återberätta texten för varandra.

Arbetsmoment 5: Att anteckna är en konst

I *Bamses skola om Studieteknik* beskrivs olika metoder som underlättar lärandet. Läs serien högt tillsammans med eleverna. Eleverna kan följa med i sina tidningar. Diskutera texten tillsammans med eleverna. Finns det ord som eleverna inte förstår? Diskutera tillsammans med eleverna vilka knep Skalman tipsar om som gör det lättare att lära.

I denna uppgift ska eleverna få träna på att anteckna enligt Cornellmetoden. Det är en anteckningsmetod som ligger i linje med de tips som Skalman ger i *Bamses skola om Studieteknik*: eleven ska ställa frågor till sig själv, repetera, förklara och sammanfatta, skriva ner det som är viktigt och fråga om det är något som hen inte förstår.

Innan eleverna arbetar med metoden i par eller individuellt rekommenderar vi att du modellerar tillvägagångssättet i metoden. Här i handledningen modellerar vi upplägget efter faktatexten i **bilaga 2**. Du kan välja en annan text som du arbetar med.

Bearbeta faktatexten tillsammans med eleverna. Låt eleverna ha texten framför sig så de kan följa med när du går igenom uppgiften. Förutom att eleverna behöver ha texten framför sig så behöver de också ha tillgång till **bilaga 5**. Visa denna bilaga med hjälp av projektor på tavlan.

I översta fältet (1) skriver ni titeln på faktatexten och dagens datum. I den breda kolumnen till höger (2) ska ni tillsammans, gärna i punktform, skriva anteckningar om faktatexten. Detta ska göras löpande, så passa på att återigen låta eleverna läsa texten högt medan du hjälper till att anteckna på tavlan. Eleverna kan rita enkla bilder och symboler i detta fält för att förstärka sina anteckningar. Låt det vara luftigt mellan anteckningarna så att eleverna kan komplettera sina anteckningar i efterhand om de vill ha med något ytterligare. Anteckningarna i detta fält är personliga och det viktigaste är att varje elev förstår vad den själv har skrivit och ritat.

I kolumnen till vänster (3) ska eleverna efter genomgången skriva rubriker, nyckelord och formulera frågor som det går att hitta svar på i anteckningarna i den breda kolumnen (2). I denna kolumn kan eleven även formulera frågor om det som hen inte har förstått eller kanske vill veta mer om.

I fältet längst ner (4) ska eleverna med egna ord sammanfatta textens innehåll med egna ord. Här går det också bra att göra en mindre tankekarta.

När eleverna ska repetera innehållet i faktatexten med hjälp av sina anteckningar kan de antingen lägga ett papper över kolumn 2 eller vika anteckningsmallen så att kolumn 2 viks bort. Med hjälp av det som eleverna har antecknat i kolumn 1 ska de försöka minnas och återberätta den fakta som de har skrivit i kolumn 2.

(1) titel, datum	
(3) • rubriker • nyckelord • frågor till anteckningarna • frågor som jag ännu inte fått svar på	(2) • anteckningar • bilder • symboler • luftigt
(4) sammafattning	

Arbetsmoment 6: Tidslinje

Våra känslor är viktiga för vår inläring. Negativa känslor begränsar oss medan positiva känslor hjälper oss att bli nyfikna och att utvecklas. Därför är det viktigt att lära eleverna att utmaningar inte är något negativt utan snarare tvärtom. Repetition och medveten planering hjälper och stöttar vår inläring. Om eleverna lär sig att planera och strukturera upp sina studier över tid kommer de ha större möjlighet att skapa ett starkare långtidsminne genom repetitioner. Det handlar om att använda repetitioner, studera i korta, effektiva pass och att göra självtest. I denna uppgift ska eleverna träna på att göra en planering över tid kring ett arbetsområde.

Låt eleverna arbeta i par med planeringen, **bilaga 6**. När eleverna i gruppen är färdiga så kan de dela med sig av sina förslag till varandra. Passa på att koppla elevernas förslag till deras eget skolarbete. Vilka nya idéer fick eleverna när det gäller att planera sitt skolarbete?

Arbetsmoment 7: Kommer jag ihåg?

För att skapa ett varaktigt långtidsminne kan testbaserat lärande vara en bra metod. Testbaserat lärande handlar om att eleven efter ett inlärningsstillfälle förhör sig själv, inte i direkt anslutning utan till exempel dagen efter eftersom hjärnan behöver processa informationen för att den ska kunna göra nya kopplingar. Vid självförhöret ska eleven skriva ner det hen minns från inlärningsstillfället. Eleven ska också fundera över vad hen kan och vad hen ännu inte lärt sig. Då vet eleven vilka delar som hen behöver träna mer på och vilka delar eleven redan behärskar. Denna metod stärker minnet då den bygger upp nya kopplingar i hjärnan.

I denna uppgift ska eleverna använda kort utklippta på lite kraftigare papper. På ena sidan av kortet skriver eleven en fråga, ett begrepp, ett ord osv. På andra sidan av kortet skriver eleven svaret på frågan eller förklaringen av begreppet/ordet. Korten går att använda på olika sätt. Eleven kan träna själv genom att lägga upp korten med frågorna uppåt och säga svaren för sig själv, hen kan också träna tillsammans med någon.

